

Jelena Vlašić Duić

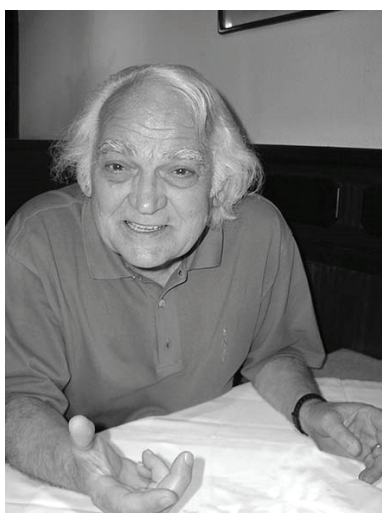
jvduic@ffzg.hr

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Hrvatska

In memoriam

Krunoslav Pranjić (1931–2015)

Naš dragi profesor Krunoslav Pranjić napustio nas je 8. svibnja 2015, u petak, kišni. Rođen je 1931. godine u Zenici, ali je od studentskih dana živio u Zagrebu. Na Filozofskom fakultetu najprije je diplomirao, pa doktorirao, postao asistent (1956) pa je onda, uživajući u svojem poslu, napredovao u zvanje docenta, izvanrednog i redovitog profesora, predavao i pisao sve do umirovljenja 2001. godine, a i nakon njega kao *professor emeritus*. Profesor Krunoslav Pranjić najzaslužniji je za institucionalizaciju stilistike kao samostalne znanstvene discipline. Kolegij Stilistika osmislio je i predavao sedam godina prije nego što je, odlukom Fakultetskoga vijeća

1975. godine, osnovana Katedra za stilistiku. Profesor Pranjić imenovan je njezinim predstojnikom i vodio ju je do umirovljenja. Stilistiku je predavao mnogim generacijama jugoslavista, fonetičara, kroatista, slavista, poslijediplomanada jezika i književnosti, mentorirao je stotine diplomskih te desetine magistarskih i doktorskih radova. Iako nikad formalno nije bio član Odsjeka za fonetiku, smatrali smo ga svojim jer je od samih početaka Odsjeka (od 1964) pa do umirovljenja predavao studentima fonetike, bio mentor, član povjerenstava za izbore i napredovanja nastavnika. Profesor Pranjić svoj je znanstveni interes najprije usmjerio na sustav vrednota govorenoga jezika o kojima je govorio Petar Guberina u knjizi *Zvuk i pokret u jeziku*. Veliku je važnost za profesora Pranjića imala i Ballyjeva stilistika kao znanost o afektivnoj

vrijednosti izraza koja se povezuje sa samim počecima zagrebačke fonetike jer je Bally pod terminom stilistike u lingvistiku uveo proučavanje govora.

Kao predavač bio je zanimljiv i poticajan, pa je gostovao na tridesetak svjetskih sveučilišta. Predavao je u Kanadi, Americi, Danskoj, Nizozemskoj, na Cambridgeu, Oxfordu i Sorbonni, u Heidelbergu, Beču, Los Angelesu, Berkeleyu, Vancouveru, Varšavi, Bukureštu, Amsterdamu... Prevodio je s engleskoga, ruskoga i francuskoga jezika. Objavio je pet knjiga: *Jezik i književno djelo* (1968), *Jezik i stil Matoševe pripovjedačke proze* (1971), *Jezikom i stilom kroza književnost* (1986), *Iz-Bo-sne k Europi* (1998) i *O Krležinu stilu & koje o čem još* (2002). Objavio je i više od 150 znanstvenih radova na hrvatskom, francuskom, nizozemskom i njemačkom jeziku. Najviše se bavio tekstovima A. G. Matoša, M. Krleže, I. Andrića, I. G. Kovačića, G. Martića, D. Cesarića, A. B. Šimića, I. Frangeša, I. Slamniga, A. Flakera, Homera, P. Petrovića Njogoša, Lj. Jonkea, M. Dizdara, M. Selimovića i bosanskih franjevaca. Bio je i suautor knjige *Tečaj hrvatskosrpskog jezika* (1965, s Ljudevitom Jonkeom, Emom Leskovar i Ivom Škarićem), utemeljene na AVGS metodi. Taj je udžbenik godinama bio osnovni priručnik za učenje hrvatskoga kao stranoga jezika na tečajevima na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i na našim lektoratima u inozemstvu. Kao urednik je, s Aleksandrom Flakerom, priredio knjige *Hrvatska književnost prema evropskim književnostima: od narodnog preporoda k našim danima* (1970) i *Hrvatska književnost u evropskom kontekstu* (1975).

Bio je istodobno i stilističar i stilist, kako je to za njega rekao njegov asistent i nasljednik na Katedri za stilistiku, profesor Krešimir Bagić. Kao stilističar, najviše se bavio lingvostilistikom. Težio je objektivnosti opisa jezične činjenice pronađene u književnome tekstu i to na svim razinama, od grafijske do tekstualne. Kao stilist, brusio je svoj stil do virtuoznosti, pa se u tim njegovim analizama mogu pronaći stilemi, toliko posebni da ih se uvriježilo nazivati *krunemima* (termin je smislio profesor i stilističar Ivo Frangeš). Često je koristio i igre riječima, razgovorne frazeme...

U fonostilističkim radovima istraživao je veze između stilskih postupaka i njegovih govornih ostvarenja. Učio nas je da ozvučenje jest interpretacija jer u njemu čujemo kako interpretator tumači intelektualni i emocionalni sadržaj, a da interpretacija ima koliko i čitatelja (ozvučitelja). Posebno su mu bile drage i vrijedne različitosti u tumačenju sadržaja, pa nas je poticao da rasplećemo višeznačnosti, da se argumentirano nadmećemo o tome kako smo ih dešifrirali. Kroz takva raspletanja poruke vodio nas je još jednoj spoznaji o naravi poezije: *Pjesma koja se otvara višelikim*

tumačenjima, pjesma je sadržajnija, a bit će da naposljetku možemo izreći i utemeljen sud: pjesma je vrednija (Jezikom i stilom kroza književnost). Profesor Pranjić bio je vrstan interpretator književnih tekstova. Od nas je fonetičara tražio da interpretiramo pazeći na prozodijska sredstva na razini rečenice i na razini riječi. Ispravljao bi naglaske riječi, upozoravao na zanaglasne dužine, zahtijevao prebacivanje silaznih naglasaka na proklitiku. Bavio se pauzom kao stilskim postupkom, postupcima ritmizacije, slobodnoga neupravnoga govora, enklitikama i izgovornim cjelinama, ritmizacijama enklitikom...

Studenti su ga voljeli. Obraćao im se s *ti*, a u tom *ti* uvijek je bilo poštovanja i prisnosti. Govorio je i pisao živo, zaigrano, razigrano i bistro. Predavao je vedar i s osmijehom. Znao je reći da predavanje nije uspjelo ako u jednom satu nije barem jednom nasmijao studente. A nasmijavao nas je puno više. Studentima fonetike predavao je i Ortoepiju, poučavao nas je naglaske. Veselio se našem znanju, poticao nas je, zabavljali smo se učeći s njim i od njega. Na fakultet je često dolazio u bijelim teniscama narančastima od pijeska, s teniskim reketom na ramenu i s osmijehom na licu koji nije morao značiti dobiveni meč. Jer bio je takav, vedar, nasmijan, ostrašćen životom i jezikom, nerijetko i autoironičan. Prijateljevao je sa svojim studentima, raspitivao se o njima, pomagao im i u studiju i u životu, za vrijeme i nakon studija.

Iako je profesor Pranjić u svojim lingvostilističkim analizama težio objektivnosti opisa jezične činjenice koju nalazi u književnome tekstu, njegova analiza nije mogla biti objektivna jer on nije htio da ona bude (samo) objektivna. Dopunjavao ju je svojim sudovima o analiziranim djelima, o njihovom spoznajnoj, etičkoj, kulturološkoj, ljudskoj dimenziji. Tako je i Andrićevu stilematiku prožimao spoznajnom vrijednošću i životnim iskustvom: *Ne bi li se prema životu i zajedništvu trebalo postaviti tako da nas združuje, da zbližuje zajednički i sretno proživljena svakidašnjica? Da cijena zbližavanja ne bude samo nesreća! Jer: čovjek je velik koliko je velik u svakodnevi, ne u iznimnim situacijama, kakve, iznimne, već obično velike nesreće jesu (Jezikom i stilom kroza književnost).* Lako je nama, njegovim bivšim studentima i njegovim kolegama i sad čuti kako ozvučuje te svoje misli. Nije se samo trudio tako živjeti, tako je živio, zbližavajući se i združujući. Da nas je toga svibanjskoga dana napustio, mnogi su od nas doznali u trenutku pošto ga je, prema njegovoj želji, u krematoriju već bila ispratila njegova obitelj. Tako je htio otići: tiho, bez popratnoga glazbenoga i govornoga ritma. On, majstor govorne izvedbe koji je i sam često koristio duge stanke. Sjećat ćemo ga se po tim tišinama. I u njima.
